

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน และผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบสื่อของศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่งานส่งเสริมสุขภาพ นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ควบคุมโรค เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ ผู้ช่วยทันตแพทย์ พยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่พยาบาล พนักงานวางแผนครอบครัว ผู้ช่วยเภสัชกร เภสัชกร พยาบาลเทคนิค นักวิชาการควบคุมโรค พยาบาลเวชปฏิบัติ ทันตอนามัย นักวิชาการพยาบาล นักวิชาการส่งเสริมสุขภาพ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ควบคุมโรค และเจ้าหน้าที่งานทันตสาธารณสุข รวม 620 คน จากประชากรทั้งหมด 630 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 54 แห่ง จากจำนวนทั้งหมด 55 แห่ง จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ใช้ในการวิจัย คิดเป็นร้อยละ 98.41 ของประชากร และจำนวนศูนย์บริการสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 98.81 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน และชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบสื่อของศูนย์บริการสาธารณสุข โดยแบบสอบถามทั้งสองชุดประกอบด้วยคำถามแบบเติมคำหรือข้อความ แบบเลือกตอบแบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด แต่ละชุดแบ่งหัวข้อคำถามไว้ดังนี้

ชุดที่ 1 หัวข้อคำถามแบ่งออกเป็น 5 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สภาพการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย
- ตอนที่ 3 ความต้องการสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย
- ตอนที่ 4 ปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย
- ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ชุดที่ 2 หัวข้อคำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สภาพสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย
- ตอนที่ 3 ปัญหาการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขในขั้นต้น แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสุขภาพอนามัย ด้านสื่อ ด้านการเผยแพร่ และด้านภาษา รวม 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมาย แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจแก้ไขอีกครั้ง

2. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว ไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีสภาพคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จากศูนย์ฯ 1 ศูนย์

จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อหรืออุปกรณ์สุขภาพของศูนย์บริการสาธารณสุข 1 คน และเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย 9 คน รวมเป็น 10 คน ทำการบันทึกข้อบกพร่องที่พบ นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างยิ่งขึ้น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา ทำการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม ก่อนนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 620 ชุด แบ่งเป็นแบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ จำนวน 566 ชุด และสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ จำนวน 54 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน 456 ชุด หรือร้อยละ 80.57 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด เป็นแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ 49 ชุด และแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ 47 ชุด นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 452 ชุด เป็นแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ 405 ชุด หรือร้อยละ 71.55 ของแบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่เผยแพร่ความรู้ที่ส่งไป และเป็นแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ 47 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 87.40 ของแบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อที่ส่งไป รวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด 452 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 72.90 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

4. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และรับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ ใช้เวลาในการรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด 4 สัปดาห์

5. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ของคำถามแต่ละข้อ

6. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความเรียงและตาราง

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย สำหรับประชาชนในศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร มีตำแหน่งต่าง ๆ

หลายตำแหน่ง ที่มากที่สุดได้แก่ ตำแหน่งเจ้าพนักงานส่งเสริมสุขภาพ รองลงมาคือ ตำแหน่ง นักสังคมสงเคราะห์ และรองลงมาเป็นอันดับสาม คือ ตำแหน่งเจ้าพนักงานควบคุมโรค

1.2 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย มีประสบการณ์ในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ระหว่าง 10 ปีขึ้นไปมากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 45.97 รองลงมาเป็นผู้มีประสบการณ์ระหว่าง 4-6 ปี มีจำนวนร้อยละ 21.03

1.3 วิธีการที่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับสื่อและวิธีการใช้สื่อ เพื่อการเผยแพร่ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการเข้ารับการอบรมมากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 40.76 รองลงมาได้รับความรู้จากการเรียนในหลักสูตรของสถาบันการศึกษา มีจำนวนร้อยละ 31.39

2. สภาพการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

2.1 จากการวิเคราะห์สื่อชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนพบว่า เจ้าหน้าที่ได้ใช้สื่อประเภทใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ ประกอบการเผยแพร่ความรู้บ่อยครั้งกว่าสื่อประเภทอื่น

2.2 นอกจากนี้พบว่า สื่อทั้งสามประเภทนี้เป็นสื่อที่ศูนย์บริการสาธารณสุขมีอยู่ในปริมาณมากและมีคุณภาพดีมาก สื่อที่ศูนย์บริการสาธารณสุขมีไว้สำหรับเผยแพร่ความรู้ในปริมาณมาก คือ ใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ สื่อที่มีปริมาณในระดับปานกลาง คือ ภาพพลิกและเทปบันทึกเสียง สื่อที่มีปริมาณในระดับน้อย ได้แก่ สไลด์ เทปโทรทัศน์ ของจริง/ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง และภาพยนตร์

2.3 ในบรรดาสื่อที่ศูนย์บริการสาธารณสุขมีอยู่นั้น พบว่า สื่อประเภทใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์มีคุณภาพดีมาก รองลงมาคือภาพพลิก เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และของจริง/ของตัวอย่าง มีคุณภาพในระดับดี ส่วนสื่อประเภทหุ่นจำลอง ภาพยนตร์และสไลด์ เป็นสื่อที่มีคุณภาพพอใช้

2.4 สื่อที่เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ส่วนใหญ่ได้มาจากหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยได้มาจากงานสุขศึกษา

ในปริมาณมาก รองลงมาคือ ได้มาจากกองทันตสาธารณสุข ฝ่ายป้องกันและบำบัดการติดเชื้อเสียด กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน และศูนย์บริการสาธารณสุข ที่เจ้าหน้าที่ทำงานอยู่ในปริมาณปานกลาง และ ได้มาจากหน่วยงานเอกชน และศูนย์บริการสาธารณสุขอื่น ของกรุงเทพมหานครในปริมาณน้อย

2.5 ในด้านคุณภาพของสื่อที่เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข นำมาใช้ประกอบ เผยแพร่ความรู้ นั้น พบว่า สื่อที่ได้มาจากงานสุขศึกษาและกองทันตสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร มีคุณภาพดีมาก สื่อที่ได้มาจากฝ่ายป้องกันและบำบัดการติดเชื้อเสียด กรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน กรุงเทพมหานคร และจากศูนย์บริการสาธารณสุขที่เจ้าหน้าที่ทำงานอยู่ มีคุณภาพในระดับดี และสื่อที่ได้มาจากหน่วยงานเอกชน โรงพยาบาลต่าง ๆ และสถาบันการศึกษา มีคุณภาพในระดับพอใช้

3. ความต้องการสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

3.1 เนื้อหาความรู้ที่เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขต้องการให้ผลิตเป็นสื่อ เพื่อ ใช้เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนมากที่สุด มี 7 อันดับ คือ เรื่องการให้ภูมิคุ้มกันโรค โรคเกี่ยวกับเด็ก การเลี้ยงดูทารก ทันตสุขภาพ การอนามัยแม่และเด็ก โภชนาการ และการวางแผนครอบครัว

3.2 สื่อที่เจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้สำหรับ ประชาชนมากที่สุดคือ ใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ รองลงมาคือ ภาพลึกลับ เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และสไลด์ ซึ่งทั้ง 4 ประเภทนี้เจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องใช้ในระดั้มาก

4. ปัญหาในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

4.1 ปัญหาด้านการใช้สื่อพบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่ผู้ เผยแพร่ความรู้ ประสบปัญหาด้านการใช้สื่อในระดับปานกลาง คือ ไม่มีความรู้ในการใช้สื่อประเภท เครื่องฉาย และเครื่องเสียง สื่อเพื่อการเผยแพร่มีน้อยไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาฝึกใช้สื่อก่อนนำไป ใช้จริงและสื่อบางชนิดคุณภาพไม่ดี

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ ผู้เผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

4.2 ปัญหาด้านการบำรุงรักษาสื่อ พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ ประสบปัญหาปานกลาง คือ ห้องเก็บสื่อไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม ไม่มีที่เก็บรักษาสื่อที่เหมาะสม และไม่รู้จักวิธีการรักษาสื่อ

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการบำรุงรักษาสื่อ ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

4.3 ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อประสบปัญหาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อที่จำเป็นในระดับปานกลาง ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาเดียวกันในระดับมาก ปัญหาด้านขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาสื่อหรือซ่อมแซมสื่อ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อประสบปัญหาในระดับน้อย ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหานี้ในระดับปานกลาง และปัญหาด้านการผลิตสื่อขึ้นใช้ ผู้ผลิตต้องเสียค่าใช้จ่ายเองหรือจัดหาเอง และการไปติดต่อเกี่ยวกับสื่อที่นำมาใช้งาน ผู้ไปติดต่อต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาทั้ง 2 ประการนี้ในระดับน้อยเหมือนกัน

จากการเปรียบเทียบปัญหาด้านงบประมาณของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

4.4 ปัญหาด้านสถานที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพของอาคารศูนย์บริการสาธารณสุข ไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อประเภทเครื่องฉายในระดับมาก ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาเดียวกันนี้ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาด้านสถานที่ สำหรับจัดนิทรรศการไม่เหมาะสม และไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับตั้งหุ่นจำลองในระดับปานกลาง และมีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับสภาพของอาคารศูนย์ฯ ไม่เหมาะสำหรับการสาธิต และสถานที่สำหรับติดโปสเตอร์เผยแพร่ไม่เหมาะสม

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านสถานที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

4.5 ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้มีปัญหาเรื่อง ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาและซ่อมแซมเครื่องมือ/สื่อ ขาดเจ้าหน้าที่ให้

คำแนะนำในการใช้เครื่องมือ/สื่อ ในระดับมากปัญหาขาดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบติดต่อของยืมสื่อจากหน่วยงานอื่นให้ และขาดเจ้าหน้าที่วางแผนจัดตารางในการใช้เครื่องมือ/สื่อ เจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาทั้ง 2 เรื่องนี้ในระดับมาก ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อประสบปัญหาในระดับปานกลาง และปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ไม่เห็นความจำเป็นในการใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ความรู้ ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาในระดับปานกลางเหมือนกัน

จากการเปรียบเทียบปัญหาด้านบุคลากร พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อ และเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ ขาดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบติดต่อของยืมสื่อจากหน่วยงานอื่นให้ โดยเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาในเรื่องนี้มากกว่าผู้รับผิดชอบสื่อ สำหรับปัญหาด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตสื่อ (เช่น งานสุขศึกษา กองต่าง ๆ ในสังกัดสำนักอนามัย และกระทรวงสาธารณสุข) เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่า ควรมีการจัดทำบัญชีรายชื่ออุปกรณ์สุขศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบว่ามีแหล่งผลิตและแหล่งบริการที่ไหนบ้าง แต่ละแห่งมีสื่อชนิดใดและเรื่องใด ควรมีการแลกเปลี่ยนสื่อระหว่างหน่วยงาน เพื่อประหยัดงบประมาณในการผลิต และสามารถหาสื่อได้ครอบคลุมหลายเรื่อง

5.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของการนำสื่อชนิดต่าง ๆ มาใช้เผยแพร่ในอนาคต เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การนำสื่อมาใช้ในการเผยแพร่มีความจำเป็นมาก จะนำสื่อชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการเผยแพร่มากขึ้น งานสุขศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางที่มีหน้าที่ผลิตและจัดหาสื่อสนับสนุนศูนย์บริการสาธารณสุข ควรมีสื่อหลายชนิดเพื่อแจกจ่ายให้ศูนย์บริการสาธารณสุขต่าง ๆ นำไปใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้ได้ครอบคลุม และสอดคล้องกับปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนผู้มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข สื่อที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าจะมีบทบาทมากที่สุดในอนาคต คือ เทปโทรทัศน์ รองลงมา คือ ภาพพลิก เทปบันทึกเสียง และสไลด์ ในขณะที่เดี๋ยวก่อนมีผู้เห็นว่า สื่อประเภทโบปลิวและ แผ่นพับ และโปสเตอร์จะยังคงมีบทบาทอยู่ต่อไป สื่อที่ไม่มีเจ้าหน้าที่กล่าวถึงในฐานะที่จะมีบทบาทในอนาคตคือ สื่อประเภทภาพยนตร์

5.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนของหน่วยงานระดับสูงในด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานระดับสูงควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการผลิตสื่อให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้ศูนย์มีสื่อสำหรับใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนได้ครอบคลุมหลายเรื่อง และมีจำนวนเพียงพอ นอกจากนี้ยังผู้เห็นว่า ส่วนกลางควรจัดอบรมด้านการใช้สื่อหรือเครื่องมือทุกประเภทแก่เจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสื่อชนิดใหม่ เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้สื่อ และสามารถใช้อุปกรณ์ประกอบการเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.4 สำหรับความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติม เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้บริหารระดับสูง ควรจัดสรรเครื่องเล่นเทปโทรทัศน์แก่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ยังไม่มีอุปกรณ์ประเภทนี้ให้ครบทุกศูนย์ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของประชาชนในปัจจุบัน ต้องการให้ส่วนกลางจัดสรรอุปกรณ์สำหรับสาธิตการประกอบอาหารให้ศูนย์ฯ อย่างเพียงพอ ให้ส่วนกลางจัดสรรนักศึกษาศูนย์บริการสาธารณสุข เพื่อรับผิดชอบงานสุขศึกษาของศูนย์ฯ และทำหน้าที่ให้สุขศึกษาแก่ประชาชนที่มาใช้บริการตรวจบำบัดโรคและส่งเสริมสุขภาพแทนเจ้าหน้าที่สายอาชีพอื่น ต้องการให้มีการจัดศูนย์ผลิตและบริการสื่อที่ใช้เพื่อการเผยแพร่ นอกจากนี้ยังผู้เห็นว่าควรมีการควบคุมมาตรฐานการผลิตสื่อ โดยเฉพาะสื่อประเภทเทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และสไลด์ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สื่อที่เจ้าหน้าที่ใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน บ่อยครั้งกว่าสื่อประเภทอื่น ได้แก่ ใบบลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ อาจเป็นเพราะว่าสื่อดังกล่าวเป็นสื่อที่ศูนย์ฯ มีใช้ในปริมาณมากกว่าสื่อประเภทอื่น และเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่าสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้มีคุณภาพดีมาก จึงนิยมนำมาใช้ประกอบการเผยแพร่บ่อยครั้งกว่าสื่อประเภทอื่นที่มีคุณภาพรองลงมา

2. สื่อที่มีปริมาณและคุณภาพมากที่สุด ได้แก่ ใบบลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์คือ มีใช้ในศูนย์บริการสาธารณสุขทุกแห่ง เป็นเพราะว่าหน่วยงานกลางได้ผลิตสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ให้ศูนย์ฯ ได้หลายเรื่อง แต่ละเรื่องก็ผลิตได้ในปริมาณมากกว่าสื่อประเภทอื่น จึงมีใช้อยู่ทั่วไป ส่วนการที่เจ้าหน้าที่มีความเห็นว่าสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้มีคุณภาพดีมาก เนื่องจากสื่อเหล่านี้ได้รับการ

ออกแบบโดยนักวิชาการสุศึกษา นักวิชาการโสตทัศนศึกษา และนายช่างศิลป์ ของงานสุศึกษา ซึ่งได้รับการเรียนรู้และมีทักษะในการออกแบบสื่อโดยเฉพาะ ใบปลิวและแผ่นพับส่วนใหญ่ใช้แจกให้แก่ประชาชน จึงกล่าวได้ว่าใช้เพียงครั้งเดียว สำหรับโปสเตอร์อาจจะนำกลับมาเผยแพร่ซ้ำได้อีก แต่จะไม่ใช้ซ้ำบ่อยเหมือนสื่อประเภท ภาพพลิก สไลด์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ และเทปบันทึกเสียง ซึ่งคุณภาพของสื่อเหล่านี้จะลดลงไปเรื่อย ๆ ตามอายุการใช้งาน ส่วนสื่อประเภทใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ใช้เผยแพร่ซ้ำน้อยครั้ง คุณภาพของกระดาษและสื่ออยู่ในระดับดีมากได้เสมอ

3. แหล่งที่มาของสื่อของศูนย์บริการสาธารณสุข ในปริมาณมากกว่าหน่วยงานอื่น คือ งานสุศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากงานสุศึกษาเป็นหน่วยงานส่วนกลางที่มีหน้าที่ผลิตและจัดหาสื่อทุกชนิด และทุกเรื่องสนับสนุนหน่วยงานทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักอนามัยโดยตรง ส่วนหน่วยงานอื่นจะผลิตและจัดหาสื่อสนับสนุนศูนย์ฯ เฉพาะเรื่องเท่านั้น ดังนั้นงานสุศึกษาจึงเป็นแหล่งที่ให้สื่อแก่ศูนย์บริการสาธารณสุขได้ในปริมาณมากกว่าแหล่งอื่น และผลจากการวิจัยพบว่า สื่อที่ผลิตจากงานสุศึกษา และสื่อที่ผลิตจากกองทันตสาธารณสุข มีคุณภาพดีมากนั้น เนื่องจากสื่อจากทั้ง 2 แหล่งนี้ได้รับการออกแบบโดยนักวิชาการสุศึกษา นักวิชาการโสตทัศนศึกษา และนายช่างศิลป์ ของงานสุศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านทันตสาธารณสุขด้วย และงานสุศึกษาได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมผลิตสื่อกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ตามโครงการสาธารณสุขทุกโครงการที่เสนอขอมา โดยเฉพาะกองทันตสาธารณสุข เมื่อมีการรณรงค์ตามโครงการป้องกันโรคฟัน ก็จะได้รับความร่วมมือจากงานสุศึกษาเป็นอย่างดีทุกครั้ง โดยได้รับงบประมาณสำหรับดำเนินงานตามโครงการจากหน่วยงานต้นสังกัด และได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากภาคเอกชน เข้มแข็งก่อนข้างมากอีกด้วย จึงอาจเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เสริมให้สื่อที่ผลิตจากกองทันตสาธารณสุข มีคุณภาพดีมาก

4. เนื้อหาความรู้ด้านสุขภาพอนามัยที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ต้องการให้ผลิตเป็นสื่อเพื่อนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบมากที่สุดมี 7 เรื่อง คือ เรื่อง การให้ภูมิคุ้มกันโรค โรคเกี่ยวกับเด็ก การเลี้ยงดูทารก ทันตสุขภาพ การอนามัยแม่และเด็ก โภชนาการ และการวางแผนครอบครัว เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น การที่เจ้าหน้าที่ต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการให้ภูมิคุ้มกันโรค อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่เห็นว่าประชาชนให้ความสนใจบุตรหลานมารับบริการส่งเสริมสุขภาพ โดยรับการฉีดและให้วัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ในคลินิกส่งเสริมสุขภาพเด็กดีของศูนย์ฯ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานกิจการสาธารณสุข ของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เรื่อง การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคตั้งแต่ปี

2530-2532 จะมีจำนวนผู้มารับวัคซีนป้องกันโรคเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร 2530-2532 : 4-5) เจ้าหน้าที่จึงเล็งเห็นความสำคัญในการป้องกันโรคต่าง ๆ ที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน ให้แก่เด็กและประชาชน โดยจะต้องให้ลูกศึกษาแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปให้ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันโรคเหล่านี้และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ด้วยดียิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ความรู้ด้วย แต่สื่อเกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ ที่ศูนย์ฯ ได้รับจากส่วนกลางนั้นยังมีน้อย ไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง เจ้าหน้าที่จึงต้องการสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคครบทุกชนิด เพื่อนำมาประกอบการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยให้กว้างขวางและเพียงพอ

เนื้อหาที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุด เป็นอันดับต่อมาคือ โรคเกี่ยวกับเด็ก อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่เห็นว่า วัยเด็กเป็นวัยที่มีอัตราการเจ็บป่วยค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับ รายงานกิจการสาธารณสุข ของสำนักอนามัย (2530 : 1) ว่ามีผู้ป่วยใหม่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 4 ปี จำนวน 151,604 คน หรือร้อยละ 27.08 ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมดที่มารับบริการ ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่จึงอาจเห็นว่าควรให้ความรู้ เรื่องโรคเกี่ยวกับเด็ก และวิธีการป้องกันให้มากขึ้น จึงต้องการสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไปประกอบการเผยแพร่ความรู้ให้เพียงพอ เพื่อส่งผลให้อันที่จะให้อัตราการป่วยของเด็กลดลง และเด็กมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น

เนื้อหาความรู้ของสื่อที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุดรองลงมาอีก คือ การเลี้ยงดูทารก แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัยทารกว่า เป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าวัยอื่น ๆ ถ้าเด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่เลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ระหว่างอยู่ในวัยทารก (อายุแรกเกิดถึง 1 ปี) สุขภาพเด็กก็จะพัฒนาตามวัยอย่างเหมาะสม ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นพื้นฐานสุขภาพที่ดีที่จะส่งผลให้มีสุขภาพดีในวัยต่อไปในอนาคต ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตรงกันข้ามหากทารกได้รับการเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง อาจทำให้เด็กเกิดเจ็บป่วย สุขภาพไม่ดี ไม่เจริญเติบโตตามวัย นิกการ หรือตายได้ จึงควรปูพื้นฐานสุขภาพที่ดีไว้แต่ยังเป็นวัยทารก โดยการให้ลูกศึกษาแก่พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู และมีสื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ประกอบการเผยแพร่อย่างเพียงพอด้วย

เนื้อหาความรู้ของสื่อที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุดรองลงมาอีกเรื่องหนึ่ง คือ กทันสุขภาพ อาจเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายที่จะแก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศ และให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก ที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543 ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายทางทันสุขภาพไว้ว่า เด็กอายุ 5-6 ปี มีผู้ไม่ฟันผุเลย 30 % สภาพเหงือกปกติ 80 % (กระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กทันแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย 2528 : 98) ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจทันสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2 พบว่า เด็กอายุ 5-6 ปี ในเขต

กรุงเทพมหานคร มีสภาวะโรคฟันผุรุนแรง มีผู้ไม่เป็นโรคฟันผุเลยร้อยละ 6 อัตราความชุกของโรคฟันผุร้อยละ 94 ฟันน้ำนมผุเฉลี่ย 6.5 ซี่ต่อคน (กระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย 2528 : 49) นอกจากนี้ อัจฉรา ทิมมณี และวิทวัส มาโนตนิศาลกุล (2530 : 12) ยังได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง สภาวะโรคฟันผุในน้ำนม และสภาวะความสะอาดในช่องปากของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ของกรุงเทพมหานคร มีโรคฟันผุสูงมาก สภาวะความสะอาดในช่องปากเลว พฤติกรรมของผู้ปกครองในการเลี้ยงเด็กด้วยนมขวดเป็นไปในทางลบ มีความรู้ด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติตนในการดูแลทันตสุขภาพของเด็กก่อนเข้าเป็นไปในทางลบ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้มีการกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีความกระตือรือร้นในการป้องกันโรคฟัน และดูแลความสะอาดของช่องปากของเด็ก โดยจัดให้มีการให้ทันตสุขภาพแก่ผู้ปกครองให้มากขึ้น เน้นให้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติให้ถูกต้อง เจ้าหน้าที่จึงมีความต้องการให้ผลิตสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทันตสุขภาพ เพื่อนำไปประกอบการให้ทันตสุขภาพแก่ประชาชนอย่างเพียงพอ

เนื้อหาที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุดอีกเรื่องหนึ่งคือ การอนามัยแม่และเด็ก อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่เห็นความสำคัญของสุขภาพแม่และเด็ก โดยเจ้าหน้าที่จะต้องให้คำแนะนำแก่มารดาตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ หลังคลอด ตลอดจนตรวจสุขภาพและเยี่ยมเด็กวัยก่อนเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร 2530 : 20) เจ้าหน้าที่จึงมีความต้องการสื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ประกอบการเผยแพร่และมอบให้มารดาสำหรับเป็นคู่มือในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาสุขภาพของมารดาและทารกให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ส่วนการที่เจ้าหน้าที่ต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการนั้น อาจเนื่องจาก เด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร มีภาวะทุโภชนาการอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับรายงานกิจการสาธารณสุขของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร (2530 : 11) ปี 2530 ซึ่งปรากฏว่า มีเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นโรคขาดอาหารทั้งในระดับ 1 ระดับ 2 และระดับ 3 จำนวน 18,879 คน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสิฐ รัชตะศิลาปิน และคณะ (2532) พบว่า ทารกและเด็กขาดสารอาหารที่รุนแรง ของกรุงเทพมหานคร ประมาณ 2 ใน 3 มีประวัติของการมีน้ำหนักตัวแรกคลอดต่ำ คลอดก่อนกำหนด และแผ่รวมอยู่ด้วย และจากการประเมินประสิทธิผลยังพบว่า มีแม่จำนวนหนึ่งของเด็กที่ขาดสารอาหารที่รุนแรงใช้นมช่นหวานและน้ำข้าวเลี้ยงลูกที่ยังป่วยอยู่ที่ ๗ ที่แม่ของเด็กเหล่านั้นเคยได้รับโภชนาศึกษาเกี่ยวกับการให้อาหารที่มีคุณภาพเลี้ยงเด็ก และได้รับนมผงหรืออาหารเสริมไปเลี้ยงลูกแล้ว เพื่อให้ความชุก

ของการขาดสารอาหารที่รุนแรงในเด็กของกรุงเทพมหานครลง ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุง กลวิธีการให้โภชนศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยทำเป็นระบบและเหมือนกัน สื่อที่ใช้ อาจเป็นการฉาย วิดีโอหรือแสดงแผ่นภาพพลิก จัดทำโดยกองส่งเสริมสาธารณสุข และแจกจ่ายไปให้ทุกศูนย์บริการ สาธารณสุข แต่สื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่จึงต้องการเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปประกอบการ เผยแพร่ความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เนื้อหาที่เจ้าหน้าที่ต้องการมากที่สุดเพื่อนำไปประกอบการเผยแพร่ความรู้ อีกเรื่องหนึ่งคือ การวางแผนครอบครัว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของ กรุงเทพมหานครและของชาติ ในการที่จะลดอัตราการเกิดของประชากรให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันอัตราการเกิดได้ลดลงตามเป้าหมายแล้ว แต่ความจำเป็นในด้านการวางแผนครอบครัว ก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายชวน หลีกภัย (2533) รองนายกรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการอำนวยการเฉพาะกิจ จัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี นโยบายประชากร ซึ่งได้ปราศรัยทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2533 สรุปได้ว่า "... เพื่อให้อัตราการเกิดลดลงหรืออย่างน้อยก็คงที่ อันจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชากร ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน และสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความจำเป็นในด้านการวางแผนครอบครัวจึงยังคงต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่อง..." เจ้าหน้าที่จึงต้องการสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพิ่มขึ้นเพื่อนำไปประกอบการเผยแพร่ความรู้ เรื่องการวางแผนครอบครัวแก่ประชาชนให้กว้างขวางต่อไป

5. เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่า จำเป็นต้องใช้สื่อประเภทใบปลิวและแผ่นพับ และโปสเตอร์ ประกอบการเผยแพร่มากที่สุด อาจเป็นเพราะสื่อทั้งสองประเภทนี้มีความสะดวกต่อการใช้มากกว่า สื่อประเภทอื่น กล่าวคือสื่อประเภทใบปลิวและแผ่นพับ ส่วนใหญ่จะแจกหลังให้ลูกศึกษา และโปสเตอร์ จะติดไว้ก่อนหรือนำมาแสดงในขณะสอน ส่วนภาพพลิก เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และลัลดี้ เป็นสื่อที่มีความจำเป็นต้องใช้ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะเห็นคุณค่าของการใช้สื่อทั้ง 4 ประเภทหลังนี้ แต่การนำมาใช้ค่อนข้างยุ่งยากกว่าสื่อ 3 ประเภทแรก ประกอบกับ อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายมีจำนวนน้อย ไม่ครบทุกศูนย์ และต้องใช้เวลาในการเตรียมก่อน ใช้ค่อนข้างมากพอสมควร เจ้าหน้าที่จึงมีความต้องการใช้สื่อ 4 ประเภทหลังเพียงในระดับมากเท่านั้น อย่างไรก็ตามสื่อทั้ง 4 ประเภทนี้ก็ยังมีค่าจำเป็นอยู่มาก โดยเฉพาะเทปโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อชนิดใหม่ที่ประชาชนให้ความสนใจมาก เมื่อประชาชนเกิดความสนใจ และหากสื่อนั้นมีคุณภาพแล้ว ย่อมช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัยไปในทางที่ดีขึ้นเร็วขึ้น ส่วนสื่อประเภทของจริง/ของตัวอย่าง ภาพยนตร์ และหุ่นจำลอง เจ้าหน้าที่มีความ

เห็นว่าจำเป็นต้องใช้ในระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่ทราบว่าอุปกรณ์เหล่านั้นมีปริมาณน้อยมาก มิได้ครบทุกศูนย์ โดยเฉพาะเครื่องฉายภาพยนตร์ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 6 เครื่องเท่านั้น ในขณะที่ศูนย์บริการสาธารณสุขมีถึง 54 ศูนย์ หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของศูนย์บริการสาธารณสุขทั้งหมด จึงไม่สะดวกต่อการยืมมาใช้ประกอบกับผู้ยืมต้องรับผิดชอบหากเกิดการชำรุดหรือเสียหายในระหว่างยืมด้วย และการใช้ค่อนข้างยุ่งยากสลับซับซ้อนกว่าการใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ และเครื่องฉายชนิดอื่น เจ้าหน้าที่จึงเห็นว่ามีความจำเป็นต้องใช้สื่อประเภทนี้ในระดับปานกลางเท่านั้น

6. ในด้านปัญหาในการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ ที่พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ มีความเห็นว่าสิ่งที่ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ประเด็นที่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ในการใช้สื่อประเภทเครื่องฉายและเครื่องเสียง ไม่มีเวลาฝึกใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง สื่อเพื่อการเผยแพร่มีน้อยไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาอีกข้อหนึ่งที่เป็นปัญหาในระดับเดียวกันคือ สื่อบางชนิดคุณภาพไม่ดี จึงเป็นปัญหาต่อการนำสื่อไปเผยแพร่ให้กว้างขวางได้ยาก

ปัญหาด้านการบำรุงรักษาสื่อ ในประเด็นที่ว่า ห้องสำหรับเก็บสื่อไม่เพียงพอ ไม่มีที่เก็บรักษาสื่อที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่ไม่รู้วิธีบำรุงรักษาสื่อ และขาดการบำรุงรักษาสื่อให้อยู่ในสภาพที่ดี แม้จะเป็นปัญหาในระดับปานกลาง แต่ก็เป็นสาเหตุทำให้สื่อเสื่อมสภาพลงได้เร็วกว่าปกติ และอาจทำให้การนำสื่อไปใช้ประกอบการเผยแพร่ไม่มีประสิทธิภาพดีเท่าที่ควร

ในด้านงบประมาณ สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ ศูนย์บริการสาธารณสุขส่วนใหญ่พบปัญหาในการจัดซื้อสื่อที่จำเป็น และขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมสื่อ ซึ่งเป็นปัญหาในระดับปานกลาง ปัญหาทั้งสองประเด็นนี้นับเป็นปัญหาสำคัญที่จะทำให้ศูนย์บริการสาธารณสุขขาดสื่อที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอแก่การนำไปประกอบการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

ในส่วนของสภาพอาคารศูนย์ฯ นั้น พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามาก คือสภาพของอาคารศูนย์ฯ ไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อประเภทเครื่องฉาย รองลงมาคือ ไม่มีสถานที่เหมาะสมสำหรับจัดตั้งหุ่นจำลอง และสถานที่สำหรับจัดแสดงนิทรรศการไม่เหมาะสม สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทั้ง 3 ประเด็นนี้ อาจเนื่องมาจาก ศูนย์บริการสาธารณสุขส่วนใหญ่จะใช้แบบแปลนอาคารเดียวกัน และผู้ควบคุมการออกแบบอาคารอาจให้ความสำคัญของห้องสำหรับจัดกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ห้องตรวจโรค ห้องชันสูตร ห้องปฏิบัติการ (Laboratory) ห้องทันตกรรม และห้องยา ฯลฯ มากกว่าห้องหรือพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมทางสุศึกษา และอาจเนื่องจากงบประมาณสิ่งก่อสร้างมีจำนวนจำกัด จึงไม่ได้ออกแบบไว้สำหรับเป็นห้องฉายภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอเทป สถานที่จัดตั้งหุ่นจำลอง และสถานที่

สำหรับจัดนิทรรศการไว้โดยเฉพาะอีกต่างหาก เมื่อไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาด้านบุคลากร พบว่า ศูนย์บริการสาธารณสุขส่วนใหญ่ประสบปัญหาในระดับมากก็คือ ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาและซ่อมแซมเครื่องมือ/สื่อ ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้เครื่องมือ/สื่อ และขาดเจ้าหน้าที่ช่วยควบคุมหรือใช้เครื่องมือ/สื่อ สาเหตุของปัญหาทั้ง 3 ประการนี้อาจสืบเนื่องมาจากศูนย์ฯขาดบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านเครื่องมือ/สื่อ โดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบและให้บริการเครื่องมือ/สื่อโดยตรง และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบสื่อของศูนย์ก็ไม่ได้ศึกษาทางด้านโลตทศนุปรณมาโดยตรง ดังนั้นหากเครื่องมือ/สื่อเกิดชำรุดหรือขัดข้องขณะใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้ และไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ช่วยแก้ไข ก็จะทำให้การใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ส่วนปัญหาขาดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบติดต่อขอยืมสื่อจากหน่วยงานอื่นให้นั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อและเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหานี้ในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อประสบปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหาในระดับมาก ซึ่งอาจเนื่องจากว่าผู้รับผิดชอบสื่อของศูนย์เห็นว่าบางครั้งถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ติดต่อขอยืมสื่อจากแหล่งอื่นให้ ก็จะต้องดำเนินการด้วยตนเอง เพราะถือว่าตนเองเป็นผู้รับผิดชอบสื่อของศูนย์ การติดต่อขอยืมสื่อต่าง ๆ มาไว้ที่ศูนย์จึงเป็นหน้าที่ของตนด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมาก แม้จะเห็นความสำคัญของสื่อและต้องการใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ แต่บางครั้งก็อาจจะมีความเกรงใจไม่กล้าแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อเป็นผู้ติดต่อขอยืมให้ ด้วยอาจเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อก็มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากเช่นกัน และมีตำแหน่งหน้าที่ในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสื่อบางคนอาจมีอาวุโสมากกว่า จึงมีความเกรงใจและไม่กล้าแจ้งให้ทราบและดำเนินการให้ทุกครั้ง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ผู้เผยแพร่ความรู้ประสบปัญหานี้ในระดับที่มากกว่า และเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่มีสื่อใช้ประกอบการเผยแพร่ที่เพียงพอกับความต้องการแล้ว จะทำให้การเผยแพร่ความรู้มีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยของประชาชนโดยตรงด้วย เนื่องจากขาดสื่อที่จะถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปสู่ประชาชนได้ง่ายขึ้น ตรงกันข้ามถ้ามีสื่อต่าง ๆ ใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้เพียงพอ จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนักวิจัยหลายท่านที่ได้สรุปว่า "การนำเอาสื่อการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา และวิธีการมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความคงทนถาวร" (มุกิตา ภิระพร 2531 : 96) และสอดคล้องกับสรุปกรวยแห่งประสบการณ์ของ เดล ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง การบรรยาย การสาธิต รวมทั้งการใช้

เทปโทรทัศน์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และจดจำได้ดียิ่งขึ้น (Dale, Edgar, 1957) และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิราวัฒน์ ทองชูรัตน์ ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการเผยแพร่ความรู้ มีผลทำให้เกิดความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้น (รุจิราวัฒน์ ทองชูรัตน์ 2525)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่

1. เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตสื่อว่า ควรจัดทำบัญชีรายชื่ออุปกรณ์สื่อดิจิทัลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบว่า มีแหล่งผลิตและแหล่งบริการที่ไหนบ้าง แต่ละแห่งมีสื่อชนิดใดและเรื่องใดนั้น อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่เห็นว่า หน่วยงานที่ทำบัญชีรายชื่อ อุปกรณ์สื่อดิจิทัล หรือสื่อประเภทต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพอนามัยไว้และแจ้งให้ศูนย์บริการสาธารณสุขทราบแหล่งสื่อ นั้น มีเพียงบางหน่วยงานในสังกัดสำนักอนามัยเท่านั้น ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ อาจจะไม่จัดทำบัญชีรายชื่อสื่อหรือทำแต่ไม่ได้แจ้งให้ศูนย์บริการสาธารณสุขทราบ และเจ้าหน้าที่ได้มีความเห็นอีกว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนสื่อระหว่างหน่วยงาน เพื่อประหยัดงบประมาณในการผลิต และสามารถครอบคลุมหลายเรื่องนั้น อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบัน หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในสังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข สถาบันการศึกษา และหน่วยงานเอกชน ยังคงผลิตสื่อในลักษณะต่างคนต่างผลิตกันอยู่ และมีหลายเรื่องที่ผลิตซ้ำกัน บางเรื่องก็ไม่ได้ผลิตเหมือนกัน ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อมากขึ้น และการที่สื่อมีจำนวนเรื่องไม่ครอบคลุมหรือสอดคล้องกับปัญหาของประชาชน อาจทำให้การให้สุขภาพหรือความรู้ด้านสุขภาพอนามัยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นหากได้มีการร่วมกันผลิตหรือแลกเปลี่ยนสื่อระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้หน่วยงานในส่วนกลางมีสื่อสนับสนุนศูนย์บริการสาธารณสุขได้ครอบคลุมมากขึ้น เป็นการประหยัดงบประมาณ และช่วยให้การให้สุขภาพมีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะสื่อที่มีคุณภาพดีจะช่วยดึงดูดหรือจูงใจประชาชนให้เกิดความสนใจ เกิดความรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าภายในปี 2543 ได้เร็วขึ้น

การที่เจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า สื่อที่จะมีบทบาทมากที่สุด ต่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย คือ เทปโทรทัศน์นั้น อาจเนื่องจากประชาชนเห็นว่า เทปโทรทัศน์เป็นสื่อชนิดใหม่ ทันสมัยและมีทั้งภาพและเสียง และภาพที่เห็นเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ ประชาชนจึงมีความพอใจมากกว่าสื่อชนิดอื่น เพราะสื่อประเภทเทปโทรทัศน์ช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งทางหูและทางตา ซึ่งจะเกิดผลในการเรียนรู้ได้ดีกว่า ดังทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า อินทรีย์ และ

การตอบสนองที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นวัฏจักรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ สิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง สิ่งเร้ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก สิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะสัมผัสหลายทางย่อมมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะทางเดียว (Clayton 1965 : 34)

ในด้านการให้ความสนับสนุนของหน่วยงานระดับสูง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานระดับสูงควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการผลิตสื่อให้มากกว่าที่เป็นอยู่ อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่เห็นว่าปัจจุบันศูนย์บริการสาธารณสุข ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง ต้องรับผิดชอบด้านการรักษาพยาบาล การป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในเขตท้องที่รับผิดชอบมากขึ้น และต้องการสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประกอบการเผยแพร่มากขึ้นด้วย แต่หน่วยงานส่วนกลางยังไม่สามารถผลิตสื่อสนับสนุนศูนย์บริการสาธารณสุขได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับเพื่อการผลิตสื่อน้อย ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงเห็นว่าหน่วยงานระดับสูงควรสนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อให้มากขึ้น เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตสื่อสามารถผลิตสื่อสำหรับแจกจ่ายให้ศูนย์บริการสาธารณสุขนำไปใช้ประกอบการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนได้ครอบคลุมหลายเรื่องและมีปริมาณเพียงพอ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า ส่วนกลางควรจัดอบรมด้านการใช้สื่อหรือเครื่องมือทุกประเภทแก่เจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสื่อชนิดใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเจ้าหน้าที่มีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายด้าน สำหรับการให้สุขศึกษา หากเจ้าหน้าที่ไม่มีทักษะในการใช้เครื่องมือ/สื่อแล้ว จะทำให้การใช้สื่อประกอบการเผยแพร่ความรู้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นการใช้สื่อไม่คุ้มค่า ประชาชนไม่ให้ความสนใจหรือได้รับความรู้เท่าที่ควร และอาจจะทำให้ประชาชนมีทัศนคติไม่ดี ไม่ยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ จึงเสนอแนะให้หน่วยงานส่วนกลางจัดอบรมด้านการใช้สื่อแก่เจ้าหน้าที่ โดยมีเวลาฝึกปฏิบัติอย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยเฉพาะสื่อชนิดใหม่เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดทักษะในการใช้สื่อ และสามารถให้สื่อประกอบการเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผู้บริหารระดับสูงควรจัดสรรเครื่องเล่นเทปโทรทัศน์แก่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ยังไม่มีอุปกรณ์ประเภทนี้ให้ครบทุกศูนย์ อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนให้ความสนใจสื่อเทปโทรทัศน์กันมากกว่าสื่อประเภทอื่น เพราะเป็นสื่อชนิดใหม่ อีกทั้งใช้สะดวกกว่าสื่อภาพยนตร์ และราคาประหยัดกว่าภาพยนตร์มาก จึงเห็นว่าหน่วยงานระดับสูงควรจัดสรรเครื่องเล่นเทปโทรทัศน์ให้ครบทุกศูนย์ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของประชาชนในปัจจุบัน ส่วนอุปกรณ์สำหรับสาธิตการประกอบอาหารนั้น เจ้าหน้าที่ได้เสนอแนะว่าส่วนกลางควรจัดสรรอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอ อาจเนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ต้องทำการสาธิตการประกอบอาหารอย่างง่ายให้ประชาชนชม แต่อุปกรณ์และงบประมาณ

สำหรับชื่ออาหารตลอดจนเครื่องปรุงต่าง ๆ ในแต่ละครั้งยังไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่หลายคนต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเอง เพื่อให้มีตัวอย่างอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วสำหรับแจกจ่ายให้ประชาชนทดลองชิมรสชาติและเห็นคุณค่า เพื่อจะได้นำตัวอย่างไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกของตนต่อไป จึงเห็นควรให้ส่วนกลางจัดสรรอุปกรณ์หรืองบประมาณสำหรับการสาธิตการประกอบอาหารให้เพียงพอ เพื่อให้การให้โภชนศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและการที่เจ้าหน้าที่ต้องการให้ส่วนกลางจัดสรรนักศึกษาศึกษาแก่ศูนย์บริการสาธารณสุข อาจเนื่องจากเห็นว่า ปัจจุบันยังไม่มีนักศึกษาศึกษาปฏิบัติงานประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ เช่น สายอาชีพอื่น และเจ้าหน้าที่อาจตระหนักถึงความสำคัญของการให้ศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจของงานด้านการป้องกันโรค ดังนั้นหากมีนักศึกษาศึกษาซึ่งได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการเผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยมาโดยตรง มาปฏิบัติงานประจำอยู่ที่ศูนย์ เพื่อรับผิดชอบงานศึกษาของศูนย์ และทำหน้าที่เป็นผู้ให้ศึกษาหรือเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนแทนเจ้าหน้าที่สายอาชีพอื่น จะช่วยให้การเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนมีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังต้องการให้มีการจัดศูนย์ผลิตและบริการสื่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ จะผลิตสื่อในลักษณะที่ต่างคนต่างผลิตกันอยู่ สื่อที่ผลิตออกมาจึงอาจมีคุณภาพแตกต่างกันไป และแหล่งเก็บและบริการสื่อก็แยกกันอยู่คนละแห่ง ไม่สะดวกแก่การเดินทางไปติดต่อ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อมากกว่าปกติ จึงเห็นควรให้มีการจัดศูนย์ผลิตและบริการสื่อเพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพ สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดต่อ ช่วยให้เจ้าหน้าที่ไม่เหน็ดเหนื่อย มีพลังงานและกำลังใจที่จะปฏิบัติงานได้อีกต่อไป และยังมีผู้เห็นว่า ควรมีการควบคุมคุณภาพสื่อ โดยเฉพาะสื่อประเภทเทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียงและสไลด์ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ยังมีสื่อหลายชนิดมีคุณภาพยังไม่ถึงระดับดีมาก โดยเฉพาะสื่อเทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และสไลด์ ซึ่งได้รับการจัดสรรมาจากส่วนกลางนั้น เมื่อใช้ประกอบการเผยแพร่บ่อยครั้ง นาน ๆ ไปก็มีการเสื่อมคุณภาพ เช่น ภาพไม่ชัดเจน หรือลบเลือน เสียงขาดหายไปเป็นบางตอน หรือเสียงเพี้ยนไปไม่ชัดเจน ทำให้ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร หรือสื่อบางอย่างที่ส่วนกลางไม่ได้ผลิตเองแต่ได้ไปอัดสำเนาจากสื่ออื่นนั้น แม้จะนำมาใช้ประกอบการเผยแพร่เพียงครั้งแรกก็ปรากฏว่ามีคุณภาพไม่ดีเสียแล้ว ประกอบกับขณะที่ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะมีเสียงรบกวน เช่น เสียงรถยนต์ที่วิ่งผ่านไปมาและเสียงของเด็กกร้อง เป็นต้น สื่อต้องมีคุณภาพดีพอและประชาชนต้องมีความสนใจจริง ๆ จึงจะสามารถรับความรู้ผ่านสื่อที่นำมาเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงได้เสนอขอให้มีการควบคุมการผลิตสื่อต่าง ๆ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

โดยสรุปกล่าวได้ว่า การศึกษาในด้านบุคลากร สภาพการใช้สื่อในปัจจุบัน ปริมาณและคุณภาพของสื่อจากแหล่งต่าง ๆ ความต้องการสื่อ ความจำเป็นในการใช้สื่อและปัญหาต่าง ๆ ด้านการใช้สื่อ ปัญหาด้านการบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมสื่อ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านสถานที่

ปัญหาด้านบุคลากร รวมทั้งปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ถึงระดับดีมาก ยังต้องมีการปรับปรุงส่งเสริมในด้านต่าง ๆ แก่ศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนโดยตรงให้มากยิ่งขึ้น จึงจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่จะให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า ในปี 2543 ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขของกรุงเทพมหานคร ได้เร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. กรุงเทพมหานคร ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจ้างผลิตสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ที่ประชาชนสนใจเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้เรื่องโรคร้ายไข้เจ็บ ตลอดจนวิธีการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยของประชาชนไปในทางที่ดีขึ้นได้ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุข ของ กรุงเทพมหานคร
2. ควรมีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้บังคับบัญชาในระดับสูงน่าจะ เป็นผู้ให้การสนับสนุน เพราะผลจากการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติต่างตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้สื่อ แต่สื่อเพื่อการเผยแพร่เนื้อเรื่องและปริมาณมีน้อยไม่เพียงพอ ถ้าได้รับการสนับสนุน และประสานงานในระดับสูงและระดับหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว มีสื่อหมุนเวียนใช้งานในปริมาณที่มากขึ้น โดยลดต้นทุนการผลิตลงได้ด้วย
3. ควรแก้ไขปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากร ผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยงานสุขศึกษา กองส่งเสริมสาธารณสุข ควรจัดการเปิดอบรมให้เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องสื่อและการใช้สื่อ โดยเฉพาะการใช้สื่อชนิดใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการใช้สื่อประกอบการเผยแพร่แก่บุคลากร และถ้าจะให้ได้ผลดีที่สุดควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนโดยเฉพาะ ตลอดจนมีฝ่ายที่รับผิดชอบด้านเผยแพร่ความรู้โดยตรงด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ตามข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้
4. หน่วยงานที่มีการผลิตสื่อหรือเป็นแหล่งที่มีสื่อมาก ๆ ที่ได้จัดทำเอกสารบัญชีรายการสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ไว้แล้ว ควรจัดทำรายการให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ หากมีสื่อใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนหน่วยงานที่ยังไม่เคยจัดทำมาก่อนก็ควรจัดทำเอกสารดังกล่าว หรือจัดทำรายการสื่อจากแหล่งต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน สำหรับเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่

ความรู้สำหรับประชาชนทราบว่า มีแหล่งผลิตและบริการอยู่ที่ใด มีสื่อประเภทใด และเรื่องใดเพื่อจะได้ติดต่อขอพิมพ์ไปเผยแพร่ได้อย่างสะดวกและกว้างขวาง และเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งสื่อยังตั้งกระจุกกระจายกันอยู่ ดังนั้นหากจะให้ผลดีที่สุด ควรจัดให้มีศูนย์จ้างผลิตและให้บริการสื่อไว้ในแหล่งเดียวกันเพียงแห่งเดียว เพื่อทำหน้าที่ผลิตและจัดหาสื่อตลอดจนให้บริการสื่อให้กับศูนย์บริการสาธารณสุข ช่วยให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางในการไปติดต่อขอพิมพ์สื่อจากหน่วยงานต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ เกิดความสะดวก รวดเร็ว และเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขสามารถจัดหาสื่อไปเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มประชากรทั่วเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มาใช้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุข และได้รับการเผยแพร่ความรู้ว่า ได้รับประโยชน์จากสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่อย่างน้อยเพียงใด เนื้อหาและสื่อที่ใช้มีความเหมาะสมเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดหาและสร้างสื่อเพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
2. ควรวิจัยในเรื่องทำนองเดียวกันนี้ แต่เปลี่ยนกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ความรู้ เช่น กลุ่มประชากรในวัยต่าง ๆ หรือประชากรที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือประชากรที่มาศูนย์บริการสาธารณสุข เฉพาะโรคต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหา ตลอดจนสื่อที่ต้องการที่อาจแตกต่างกันไป
3. ควรศึกษาพฤติกรรมอนามัยของประชาชนก่อนและหลังได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่นำไปเผยแพร่ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการผลิตและจัดหาสื่อที่มีคุณค่าต่อประชาชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย